

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1208

מסכת כתובות י"א - י"ז ♦ אבות ג', ז' - ג', י'

בס"ד, י"ח תמוז תשפ"ב

השבוע בגליון

- ♦ כתובה - מדאורייתא או מדרבנן?
- ♦ פרטים מעניינים על אודות שטר הכתובה
- ♦ מדוע המילה הראשונה בכתובה - גדולה ובולטת?

♦ השידוך - התחלת הנישואין

- ♦ לאן הובילו את הכלה בבוקר יום החתונה?
- ♦ עריכת שתי חופות לחתן ולכלה:
- ♦ האמנם בתולה נשאת ליום הרביעי?

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

כשהרב זצ"ל חתם על שטר

במנות חז"ל את מעלותיה של התורה הריהם אומרים (אבות פרק ו' משנה ז'): "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא". התורה "תורת חיים" היא, וכלשון הפסוק (משלי ג/ח): "עץ חיים היא למחזיקים בה". זכות לימוד התורה מצילה את האדם מכל גזרות רעות, ומסייעת לו לעולם הבא ואף בחיי העולם הזה, כפי שניתן ללמוד מהמעשה שלפנינו, שנוהג היה לספר גבאי בית הכנסת סוכטשוב בבני ברק, הרה"ח ר' אברהם יעקב פרידמן ז"ל:

היה זה לפני עשרות שנים, בימי חייו של הגה"צ ר' שמואל צבי קובלסקי זצ"ל ששימש כרב בית המדרש וראש הכולל דחסידי סוכטשוב. **שמש** בני ברקית שלחה את קרניה הלוהטות על העיר כולה, והמוזג הישן של בית הכנסת פעל בקול רעש גדול, בניסיון נואש להקל מעט מחאום המעיק.

דף יז/א מעבירין את המת מלפני כלה

לאן הובילו את הכלה בבוקר יום החתונה?

הגמרא עוסקת במקרה הבא: כלה יוצאת מבית אביה אל חופתה, ובה בשעה יוצאת לווייה האמורה לעבור בדרכה של הכלה, והן את הכלה והן את המת מלווים אנשים רבים. כיצד ינהגו? הרי שתי הקבוצות, השמחה והבוכייה, מעדיפות שלא להתערב אלה באלה? ובכן, על מובילי הלווייה ליסוג לדרך אחרת לכבוד הכלה, שתוכל לעבור באין מפריע. אמנם, אין זה מכבוד המת, אך כבוד החיים - הכלה, עדיף (שיטה מקובצת).

המעין בדברי בעלי התוספות (ד"ה ת"ר מעבירין) ימצא את הדברים הבאים: "וכן בבוקר, כשמוליכים הכלה לבית החתן, מוליכין הכלה תחילה אם יש מת בעיר או יקברוהו קודם שיגיע הזמן דהכנסת כלה". מהו מנהג זה להוליך את הכלה, בבוקר?

כאן רמוזים שרידיו של מנהג עתיק שנהג בתפוצות ישראל ובמהלך השנים נשתקע.

עריכת שתי חופות לחתן ולכלה: במסכת סופרים (פרק ט' הלכה י"א) אנו למדים, כי "נהגו רבותינו לומר בבוקר ברכת חתנים... וכן בערב קודם סעודה". בבוקר, התרחש, איפוא, מאורע הקשור לחתונה שנערכה מאוחר יותר, בערב. בתשובות הגאונים נאמר (תשובות רב שר שלום גאון סימן קי"ז), כי בישיבת רב שרירא גאון נהגו בבוקר יום החתונה להכניס את החתן לחופה ולברך שבע ברכות, ובערב ערכו שוב חופה ובירכו שוב שבע ברכות. אף בעל תניא רבתי, ספר קדום, כותב (סימן צ) על "אותן שמברכין ברכת החתנים שתי פעמים ביום החופה...". ואילו רש"י (בתשובותיו, מחזור יוטי סימן תפ"ח וספר האורה, עמוד 180-174) מוחה נגד מנהג זה וכותב כי אין לברך פעמיים באותו יום.

לעילוי נשמת

מרת **סוסיא אניטה וולף** ע"ה ב"ר טודרוס ז"ל

נלב"ע כ"ב תמוז תשע"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **אבנר רייכמן** ז"ל

ב"ר אברהם שלמה ז"ל
נלב"ע י"ט בתמוז תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו
הר"ר **אשר ושושנה אורנשטיין** שיחיו

זעילוי נשמת

א"מ הר"ר **משה בעער** ז"ל

בן ר' יהודה ז"ל
נלב"ע כ' בתמוז תשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **שרה חיה שמלצר** ע"ה

ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע כ"א בתמוז תש"ע

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידינו משפחת **שטמברגר** שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יוסף** ב"ר שמואל זיינביל **פרושינובסקי** זצ"ל

נלב"ע כ"ג תמוז תשע"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י אחיו ידידו ר' **שמחה רשף** הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעתיים

אכן, המנהג לברך פעמיים, בשתי חופות, בטל כבר באותם ימים, אך בקהילות אשכנז ובקהילות נוספות המשיכו לערוך חופה בשחרית, בלא ברכה. היו מוליכים את הכלה מבית אביה אל בית החתן, או למקום שיועד לכך, ובמעמד זה לא בירכו מאום. בערבו של יום ערכו חופה נוספת, בה נערכו גם הקידושין.

לפי מנהגם, החופה - הכנסת הכלה לרשות החתן - קדמה לקידושין. המרדכי (סימן קל"ב) עומד על כך וכתב, כי אכן אין חובה להכניס לחופה לאחר הקידושין, ולא עוד, אלא שלפיכך נתקן נוסח הברכה "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין", לפי שהחופה אכן נערכה לפני הקידושין.

עם השנים השתנה המנהג ממקום למקום. בפולין נהגו ש"הולכים כל הקהל עם החתן או עם אביו ומיודעיו בשחרית, לכסות ראש הכלה" (דרישה יו"ד סימן שמ"ב ס"ק א', ואהע"ז סימן ס"ה ס"ק א'). על מנהג זה מספר גם הב"ח (אהע"ז סימן ס"א). כך כותב הבית שמואל (סימן נ"ה סעיף ה'): "בבוקר מכסין ראש הכלה בסודר ולערב בעת הקידושין וברכת חתנים פורסין יריעה על גבי כלונסאות".

יש לציין שבאשכנז נהגו לעשות כן עוד לפני התפילה! בעת שהשמש השכים את הציבור לתפילת שחרית, הכריז גם על חופה העומדת להתקיים.

האמנם בתולה נשאת ליום הרביעי?

אנו בעיצומו של הפרק הראשון: "בתולה נשאת ליום הרביעי". מלפנים תקנו חז"ל כי בתולה תנשא ביום הרביעי, ושני טעמים לדבר. האחד, כדי שאם תהיה לבעל טענה על הנישואין, שמקחו מקח טעות, יזדרז ויתלונן על כך למחרת בפני בית הדין היושבים בקביעות לדון בימי חמישי, בטרם תתקרב דעתו, ויבררו הדיינים את טענותיו. השני, כדי שהיום הראשון לנישואיהם יחול ביום חמישי, שהוא יום שניתנה בו ברכה לדגים בבריאת העולם ויזכו לברכה. לימים נאלצו חז"ל לבטל תקנה זו, כמבואר בגמרא בהרחבה.

בשולחן ערוך (יו"ד סימן קע"ט סעיף ב') כתב: "נהגו שאין מתחילין בב' ובד'", היינו: אין עושים דבר חדש בימים שני ורביעי, כגון, עסקה, רכישה, נישואין וכדומה. הגר"א מציין על אתר, כי מקור הדברים בזוהר הקדוש.

הגר"י סופר מערלוי כותב (אפריון חתנים סימן ד'), כי בתקנת חז"ל משכבר הימים להנשא דווקא בימי רביעי, אין סתירה למנהג זה, שכן, בימים עברו האירוסין [קידושין] והנישואין נערכו בהפרש זמן גדול, כשנה תמימה, ולפיכך, אין מניעה לערוך נישואין ביום רביעי, כי אינם התחלה של דבר חדש, שהרי האירוסין נעשו לפני כן.

אכן, בימינו, עת המנהג הוא לערוך במעמד אחד את האירוסין ואת הנישואין, יש מאנשי מעשה המקפידים שלא לערוך חתונה בימי שני ורביעי, מפני האמור בשולחן ערוך, שאין להתחיל דבר חדש בימים אלה.

השידוך - התחלת הנישואין: עם זאת, כותב הגר"י סופר מערלוי, כי רוב רובם של אנשי המעשה והמדקדקים אינם מקפידים בכך, שכן, הרי אסור לקדש ללא שידוך לפני כן, כמבואר בגמרא (קידושין י"ב) ובפוסקים (רמב"ם הלכות אישות פרק ג' הלכה כ"א). השידוך הוא הנחשב, איפוא, כהתחלה, ולא הקידושין והנישואין. אכן, הוא מעיד כי יש המדקדקים ביותר שלא לסיים שידוך ולערוך "תנאים" בימי שני ורביעי, מפני האמור (אפריון חתנים עמוד י"א - י"ב).

מעניין לציין, את דברי החתם סופר (בחיידושי למסכתנו ג/ב ד"ה מה אונס) המביא מהירושלמי, כי בליל רביעי, אור ליום רביעי, ישנם כשפים, ולכן אין כדאיים נישואין ביום שלישי משום שהלילה שלאחריהם אינו מסוגל וראוי. אולם, הגר"י סופר כותב, כי המעיין בדברי החתם סופר יווכח לדעת, כי דבריו אמורים במקום שכשפים שכיחים בו, אך בשאר מקומות אין מניעה לקבוע נישואין ביום שלישי, שהוא יום שנכפל בו "כי טוב", וכך נהגו העולם.

כתובה - מדאורייתא או מדרבנן?

הנושא בתולה, כותב לה כתובה בה הוא מתחייב לה מאתיים זוז, אם יגרשנה או ימות לפניה. בפרק זה אנו לומדים כי נחלקו תנאים אם חיוב זה הוא מן התורה או מדברי חכמים. להלכה, נחלקו הראשונים כיצד לפסוק.

מלבד המחלוקת על אודות מקור חיוב זה, נחלקו הראשונים על שיעורו.

ידוע, כי הבעל מתחייב לאשה מאתיים זוז. ברם, ידוע גם כן כי ישנן שתי מערכות של מטבעות, "כסף צורי" - מטבעות שבערכם נקובים הסכומים הכתובים בתורה, ו"כסף מדינה" - בערכם נקבו חז"ל בקבעם סכומים. ערכו של "כסף צורי" הוא פי שמונה מ"כסף מדינה". "זוז מדינה" שווה,

מאן דהוא הציב כוסות ובקבוק סודה קר על אחד השולחנות, וכמה ממתפללי בית הכנסת הסבו סביבו כשהם מערים אל פיהם מהמשקה הצונן.

שמחה רבה היתה שרויה על פני המסובים. הם, אנשים באים בימים שעברו לא מעט בימי חייהם, עומדים להתחיל בעז"ה ללמוד את המחזור החדש של הדף היומי. לחלק נכבד מהם זו אינה הפעם הראשונה, שכן משתתפים הם כבר זמן רב בשיעור של רב בית הכנסת הגה"צ ר' שמואל צבי קובלסקי זצ"ל.

הרב עמד במקומו כשבת שחוק שהיתה בת לווייתו הקבועה, תלויה לו גם היום בזווית פיו, הפעם בידו שאת. רואה הוא את שומעיו לקחו, שיעברו עמו כברת דרך ארוכה ושמה הוא בשמחתם הרבה שזכו להגיע לקראת יום גדול ונכבד זה.

שנים רבות מסר הרב זצ"ל שיעורים בדף היומי תמידין כסדרן, ואף זכה במסגרת זו לסיים את הש"ס כמה פעמים.

יהודי יקר היה בבני ברק, ר' חיים ליכט ז"ל, שביום חם זה פסע גם הוא אל בית הכנסת לתפילת המנחה. **נכנס** ר' חיים אל השטיבל, ובעמדו על מפתן הדלת נאנח אנחה כבדה. "הכנס ר' חיים והשב את ליכך בכוס סודה" פנו אליו המתפללים, והוא מתיישב לידם, אך נפשו מרה עליו. זמן לא רב חלף עד ששקע ר' חיים בשיחה עמוקה עם חבריו משכבר הימים ובפניהם פרש את אשר על ליבו.

מי כמונו יודע, נאנח ר' חיים, "החיים מלאים תלאות, שלא לדבר על השואה שעברנו". הזקנים כולם, הנהגו בראשיהם בפרץ ר' חיים המשיך ודיבר. "לצערי הרב לא זכיתי ללמוד את הדף היומי בקביעות. פעם, נזכר ר' חיים, לפני שנים רבות, כשהייתי גר בעפולה, משך אותי יהודי יקר לשיעור גמרא שהתקיים מידי צהרים, במשך תקופה ארוכה הופעתי באותו שיעור, אך מעולם לא זכיתי לסיים את הש"ס.

היום, פנה ר' חיים אל קהל מאזיניו המרותקים, כשנכנסתי אל בית הכנסת וראיתי אתכם בשמחתכם הרבה, המה ליבי מרוב צער על שאין חלקי עם חלקכם".

גו', פנה אליו הישיש שבחבורה תוך שהוא מטיב את ישיבתו "אף פעם לא מאוחר, היום עומדים אנו בתחילת המחזור של לימוד הדף היומי ואתה יכול להתחיל ולהצטרף אלינו ולהנות מזיו התורה". ר' חיים הניף את ידיו בתנועת ביטול ואמר: "חבל, כה חבל, השנים חולפות ועוברות לבלי שוב. ראשי כבר עוטה שער שיבה, רגלי גם הן כבר אינן ממושמעות לי כבימים עברו, ואני אין בכחי להתחיל ללמוד את הש"ס במסגרת הדף היומי. לו לפחות הייתי יודע שאזכה לסיימו, היה הדבר נותן בי כח ותעצמות נפש לזה. אך בגיל כמו שלי, מי יודע מה ילד יום".

לגם ר' חיים מעט סודה ושקע בהרהורי. **מן** הצד עמד רב בית הכנסת הגה"צ ר' שמואל צבי קובלסקי זצ"ל והביט ביהודי הקשיש המשתוקק ללמוד תורה בערוץ ימיו, ורחמיו נכמרו.

לרצע קט נפגשו עיניהם של הרב ור' חיים והם הביטו זה בזה. מי כמו הרב יוכל להבין אותי סח ר' חיים לעצמו וממחשבה למעשה קם ממקומו וניגש אל הרב, שעמד בניחותא ושמע בשנית את דבר המעשה. **משסיים** ר' חיים ז"ל את דבריו נטל רבי שמואל צבי את ידו ושילבה בזרועו של ר' חיים והשניים יצאו אל הרחבה שלפני בית הכנסת.

השמש כבר עמדה לשקוע ורוח קלה החלה לנשב על פניהם של האנשים שכרבי שמואל צבי פתח את דבריו. "עסק יש לי בשבילך, עסק טוב", אמר לר' חיים שעמד מהילוכו ועשה את אזניו כאפרכסת. **גבאי** בית הכנסת יצא אל החצר וקרא לרבי שמואל צבי ולר' חיים לתפילת מנחה, לאחריה חזרו השנים אל החצר והמשיכו בשיחתם.

עסק, אמר רבי שמואל צבי, "הוא עסקה הנרקמת בין שני צדדים וקיומו מותנה בכך שכל צד מתחייב למלא את התחייבותו. אני מתחייב לך ר' חיים", אמר רבי שמואל צבי כשפניו מרצינות. "אם תקבל על עצמך ללמוד בקביעות את הדף היומי בלא הפסקות כל שהן, לבד מאונס או מחלה וכדו, אתפלל שתזכה להאריך ימים ולסיים את הש"ס כולו ולא יאונה לך כל רע".

ר' חיים תפס בשתי ידיו את ידו של הרב זצ"ל ובעיניו בורקות שאל: "הרב מבטיח? מבטיח?",

איפוא, שמינית מ"זוז צורי". מהו, איפוא, ערכם של מאתיים הזוזים שמתחייבים בכתובה, האם "כסף צורי" או "כסף מדינה"?

הדעת נותנת, כי שאלה זו תלוייה במקור חיובה של הכתובה. אם חיובה מן התורה - "כסף צורי". אם חיובה מדרבנן - "כסף מדינה". אכן, הרמב"ם והרי"ף הסוברים שחיוב כתובה הוא מדרבנן, נוקטים כי מתחייבים מאתיים זוז של "כסף מדינה" וכן פסק מרן המחבר בשולחן ערוך (אהע"ז סימן ס"ו סעיף ו'). ואילו בעלי התוספות, ר"י ורבינו תם, פוסקים שחיוב כתובה מן התורה, ולפיכך הם מורים כי מתחייבים בה "כסף צורי".

אולם, מעניין להתוודע לכך כי שניים מרבתינו הראשונים סוברים כי שני הנושאים אינם כרוכים זה בזה.

הרא"ש (פרק א' סימן י"ט) כותב, כי חיוב הכתובה הוא **מדרבנן**, אך הם תקנוה בכסף **דאורייתא**, "כסף צורי", שערכו רב, כדי שלא תהא קלה האשה בעיני בעלה להוציאה בכל עת שיחפוץ, וכשיטתו פסק הרמ"א (שם). ואילו הרמב"ן חולק וסובר להיפך, כי אף על פי שתקנת כתובה היא מן התורה, לא קבעה התורה כמה יהיה שיעור הכתובה וחכמים הם שקבעוהו, ומכיוון שכך, הכתובה נחשבת כמי שנקבעה על ידי חכמים, שקבעו את שיעוריהם ב"כסף מדינה" (ראה "חלקת מחוקק" סימן ס"ו ס"ק כ"ב).

מחלוקת השולחן ערוך והרמ"א, כמי מן הראשונים לפסוק, באה לידי ביטוי גם בנוסח הכתובה. בנוסח הכתובה שנוהגים בו בני עדות המזרח כותב החתן לכלה שהוא מתחייב מאתיים זוז "דחזי ליכי" = הראויים לך. בנוסח בני אשכנז נכתב "דחזי ליכי **מדאורייתא**" = הראויים לך מן התורה.

בני עדות המזרח נוהגים כך, מפני שלדעת הבית יוסף תקנת הכתובה היא מדרבנן בלבד, ולפיכך, אם יכתבו בכתובה שהחיוב הוא מדאורייתא, יש אומרים כי היא פסולה, לפי שכתובים בה דברים שאינם נכונים (ראה רמב"ן ור"ן להלן ק"א, ריטב"א י"א, ותשב"ץ חלק ב' סימן קפ"ב). לעומת זאת, לדעת הרמ"א, שתקנת כתובה מדרבנן, אך הם חייבוה לפי כסף של תורה, ניתן לכתוב בכתובה "דחזי ליכי מדאורייתא" מפני שכוונת הדברים שמאתיים הזוזים, של תורה הם, כסף צורי (עיין רמ"א שם ובנו"כ).

לסיום נציין, כי גם אם חיוב כתובה הוא מדרבנן בלבד, נהגו בה מאז ומקדם. בחז"ל מובא כי יוסף הראה לאביו שטר כתובה שכתב לאשתו אסנת, שנים רבות לפני מתן תורה (ראה רש"י בראשית מח/ט).

פרטים מעניינים על אודות שטר הכתובה

במאמר הקודם עסקנו במחלוקת, אם חיוב הכתובה הוא מן התורה, או שתוקן על ידי חכמים. בחיוב זה [שאם יגרשה או ימות הוא מחוייב לה מאתיים זוז - לבתולה, או מנה - לאלמנה] מתחייב הנושא אשה, גם אם החיוב אינו נכתב עלי גליון, אך חז"ל תקנו לכתוב חיוב זה בשטר [כך נהג גם יוסף הצדיק, בעת נשאו את אסנת - רש"י בראשית מח/ט], ואף אסור לאדם לשהות עם אשתו בלא שטר כתובה.

כתיבת הכתובה על נייר משתמר: כדי שהכתובה תשמר לאורך שנים, כותבים אותה על גבי נייר המשתמר (מהר"י פלאג'י, יפה ללב חלק ד' אהע"ז סימן קכ"ד סעיף א') ולפיכך המליץ הלבוש בתקופתו, לכתבה על גבי קלף (לבוש, הובא שם).

מתי תקנו לכתוב את הכתובה?

בגמרא אין בנמצא מקור לכך. להלן בגמרא (פב/ב) נאמר אמנם, "בראשונה היו **כותבין** לבתולה מאתיים ולא למנה מנה", אך בעלי התוספות על אתר (ד"ה בתחלה היו כותבין) מבהירים: "פירוש, היו **מייחדים** לה כתובה". כלומר, ייחדו מעות שישמשו לתשלום דמי הכתובה, במקרה הצורך.

כך או כך, יותר מעניין וחשוב לדעת, מה היה נוסח הכתובה המדוייק שנהג בתקופת חז"ל. ברם, הנוסחאות שרווחו בזמננו אינן ידועות כיום, מפני שלא הגיעו לידינו, למעט נוסחאות בודדות מבבבא בת שמעון - אשה עתירת ממון בתקופת בית המקדש השני - שהתגלו לאחרונה באוסף שטרות ומסמכים שהיו שייכים לה (ראה משפט הכתובה).

נוסחאות הכתובה הנוהגות בימינו, מקורן מתקופת הגאונים ואילך, כגון, מסידור רב סעדיה גאון, תשובות רבינו גרשום מאור הגולה, ועוד.

נוסח הכתובה נכתב בלשון ארמית, והוא נכתב כעדות מפי עדים המעידים שחתן פלוני קידש אשה פלונית והתחייב לה כתובה ו"תוספת כתובה"; הודה שקיבל ממנה נכסים בשווי מסויים; מתחייב לה חיובי בעל לאשה, מזונות, פרנסה וכו' ושיעבד בפניהם את כל נכסיו לחיובים אלה.

בכל הקהילות והעדות רווח נוסח אחיד, פחות או יותר. בני עדות המזרח נוהגים להוסיף קטע ארוך על אודות התנאים שבני הזוג מתנים ביניהם, כגון, התחייבות הבעל שלא לשאת אשה

"ודאי וודאי" אמר לו הרב, "אם כך" פנה ר' חיים "אני רוצה מכתב חתום מכבוד הרב שבו נחתום על העסק שלנו לזכרון עולם".

ומדיבור למעשה. ישבו השניים בבית הכנסת כשמסביבם עומדים המתפללים כשהפעם עיניהם כלות, הן מי לא רוצה הבטחה חתומה שכזו. בשתיית "לחיים" חגיגית נחתם השטר עם עדים כדת וכדין, לעיניהם של באי השיעור שזכו לחוות מעמד נדיר במינו.

כך אמנם היה, זכה ר' חיים ליכט ז"ל לשמוע וללמוד את הש"ס כולו מפי הגה"צ רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, ובהגיע היום הגדול של סיום הש"ס, אחז ר' חיים ז"ל את השטר כשכולו התרגשות ונופף בו לכל עבר: "מורי ורבותי עליכם לדעת, כי התורה היא כארון שנשא את נושאו, עלינו מוטל להקדיש את הזמן ללימוד התורה ועל ידי כך נראה ברכה והצלחה בכל".

על ידי לימוד התורה זוכה האדם לברכה ואושר וכלשון חז"ל "תורה מגנא ומצלא", התורה מגינה ומצילה את האדם מכל רע.

יהי רצון שאכן נזכה לעסוק בדברי תורה ולסיים מסכת אחר מסכת מתוך אושר בריאות ונחת, אמן.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף יז/א ישבחנו בעינינו או יגננו בעינינו

אמת עד קוצו של יו"ד

הט"ז (סי' ס"ה ס"ק א) מפרש את המשא ומתן בין בית שמאי לבית הלל: לדעת בית שמאי יש לשבח את הכלה ולומר "כלה כמות שהיא", דהיינו יש בה מעלות מסויימות. בית הלל אומרים שיש לשבח ביופי דוקא ולומר "כלה נאה וחסודה", דהיינו נאה על בעלה, ואין זה שקר שהרי ודאי ראה אותה תחילה, כדן, ומצאה חן בעיניו.

בית שמאי מאנו בדברי בית הלל מפני שלשיטתם הדבר יתפרש כנאה לעין כל, וזהו שקר. על כך ענו להם בית הלל, שכך דרך בני אדם לשבח מקח

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **חיים אריה הנדלר** ז"ל
ב"ר משה יוסף ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשכ"ו

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידנו הר"ר **אברהם הנדלר**
ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **דאבריש וידבסקי** ע"ה
ב"ר אברהם וסרצוג ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תש"ס

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **צהלה (לואיז) בת גורג'יה** ז"ל
נפטרה ביום כ"ב אייר תשע"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בנה ידידנו **אפרים מועלם** שיחיל

נוספת - על כך במאמר נפרד בגליונות הבאים, אי"ה.
מעניין לציין, את המנהג הבא.

מדוע המילה הראשונה בכתובה - גדולה ובולטת? המילה הראשונה בכתובה היא היום בו נערכים הנישואין, כגון: "בראשון לשבת...". רבים נוהגים להשתמש בכתובה שהמילה הראשונה בה, היא היום הנישואין, כתובה בכתב גדול ובולט, בראש הכתובה, בשורה נפרדת.

נוהג זה מתואר כבר לפני מאות שנים על ידי הפוסקים (ראה יד אהרן למהר"א אלפנדי, אהע"ז סימן ס"ו הגה"ט אות מ"ה, ודבר משה לר"מ ארמליו, חלק ג' אהע"ז סימן ט'), אשר נדרשו לדון בו, לאור דברי השולחן ערוך (ח"מ סימן מ"ב סעיף ג'), כי בעת כתיבת שטר יש להזהר ש"יהיה הכתב מיושר ושווה בכל דבריו", כדי שלא ניתן יהיה אחר כך להוסיף ולכתוב דברים נוספים על גביו. הפוסקים דנו בדבר והכשירו כתובה מסוג זה (ראה משפט הכתובה חלק א' עמוד קכ"ח).

חקירה מקיפה על אודות מקורו של מנהג זה העלתה, כי בדרך כלל נהגו לעשות כן כאשר החופה התקיימה ביום רביעי בשבוע, ביום בו תקנו חז"ל שבתולה תנשא, ולפיכך הדגישו באופן בולט כי חופה זו נערכת ביום רביעי... לאחר מכן הועתק הנוהג גם לכתובות של נישואין שאינם נערכים בימי רביעי (שם עמוד קכ"ט).

הנקנה בשוק ומבינים הכל כי זה רק לגבי הקונה שלא יצטער ואין כאן חשש שקר, וממילא גם כאן לא יטעו לפרש את הדברים כי היא נאה באמת.

דף יז/א כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי
מדוע שרו לרבי זירא שיר של כלה?
כתב החיד"א (פתח עינים):
מדוע שרו בסמיכת רבי זירא שיר זהה לשיר ששרו במערבא לכלה?

מפני שמבואר במסכת סנהדרין שרבי זירא מנע עצמו מלהסמך עד ששמע שיש בכך כפרת עוונות. בירושלמי (ביכורים) אף הוזכר, כי שמע שהושוו החתן והעולה לגדולה לכפרה זו. מאחר שרבי זירא השווה עצמו לחתן וכלה וגם הוכיח במעשהו זה עונה גדולה, רצו לרמז על כך בעת סמיכתו ושרו לו כפי ששרים לכלה - לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן; להורות באו כי אינו צריך לכך לפי שהוא מעלה חן בעיני אלקים ואדם כי צדיק גמור הוא.

צעילוי נשמת

הרה"ח ר' **משה יצחק זיסר** ז"ל
ב"ר אהרן שרגא ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשנ"ז
ממייסדי ומקימי בית המדרש סוכוטשוב בני-ברק

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שלמה זבולון בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל נלב"ע כ"ב בתמוז תשנ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו - ירושלים

לעילוי נשמת

מרת **מלכה שוורץ** ע"ה
ב"ר חיים יהושע עדער ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשל"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידינו הר"ר **טוביה אליעזר שוורץ** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

מרת **חנה שרה גלדצהלר** ע"ה
ב"ר נפתלי שמואל ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תשכ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו
ר' **לוסיאן גלדצהלר** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **אלישבע שרה ארדן** ע"ה
ב"ר מאיר אליעזר ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשל"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

עולים על רכבת הלימוד

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < עכשיו > 3029 *

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה
מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע
'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חזקים בסיפוק רוחני עצום!

